

Бодуун ажил-хөдөөний Эзууг мастери! —деп, Тора-Хенни хармыла черини монтеру Мийс-оол Иргити дугайн чоң хүндэл-биле мактал чугаалажыр. Оон ажил-хөдөө мактал үнелээри чоп. Мийс-оол Серен-болон 20 чыл ишти-де хармыла шугумунга ажиллап келген.

Беш чыл боттанышкында АЖЫЛЧЫНАРЫН ИДЕЛКЕЙИ

Тоску беш чылдың эртен үш чылдарында Тыванын аш-чөм үстүрүлүш буюу-дүгөлөрү продукция сайгары-нын планын 102 хуу бот-тандырган. План Эзуугар 16 млн. 972 муң рубльдин про-дукцияны бүдүрүп турган. Херек кырында 17 млн. 229 муң рубль кылдыр өсү-сөткөн. Пландан ажыо 257 муң рубльдин продукцияны бүдүрүп үндүргөн. 1970 чыл-ды дөңсөөгө чүгө 1973 чылда продукция сайгары-нын планы 224 хуу өскөн. А нити продукция бүдүр-гөннү хэмчээш 21,2 хуу өскөн. Төбүлүг беш чылдың эр-тен чылдарында 12 яаза про-дукцияны чаа ассортименти-ни бүдүрүшү шилчээди ал-ган болгаш 57 чаа дерг-яе-ректелдери тургускан. Кы-зылдан пиво заводунга буюу-дүгөлү технологию бус-биле хандырар котельняны туткан, савалар шимжаар складты чаварткан, 60 метр транспор-терлери ажилга кыргын. Ак-Довурканын Чаалаанын члб заводтарына бичи бүдүрү-чүлүг турган печкалары шир-ки печкалар-биле солдуң. Бай-Хаякта чаа члб заводун аялгаала кыргын.

Бо беш чылда чаа техника-ны түргүзүп, технологияны чавартып кылдырып талазы-биле перспективтич планын чо-гооткан. 1973 чылда чаа аял-а Кызылдан члб заводун-га чаа ажилдар белектөр пеши ажилга кыргын чор-дук күн-ажынын бүдүрүчү-лүгү 15 хуу бекиткен. Амгы үелде заводта чавартылган чо-гулар белектөр ажилдары эртен. Кызылдан ажил-дарынын түнелсе ажилчына-рын күн-ажынын бүдүрү-чүлүгү 80 хуу бекиткен. Бүдүрүлгенин күнүлүгүни болгаш продукциянын шына-рын ажилдөөгө, ажилчы-нарын күн-ажынын чигелди-ринге үлүг мааниге боюу.

Кызылдан пиво заводун ажилды экинчери-биле 1974 чылдан бичи чавартылган чаа компрессорлар пеши ажил-лап кыргын. Ам заводта шилдони чы ажилдар үлүг бүдүрүчүлүгү машинаны ажил-лапта кыргын деп турган. Кы-дан болгаш ам чорутууну ту-дур хемчелер кол болгаш ту-дур ажилдарын механи-застатынган хемчээш 76 хуу чедирген, а ол 1970 чылда чүгө 62 хуу түгөн.

Ынак турбине комплексти механизация үстүрү буюу-дү-гөлө ан-ла чаа кылды-ман. Чудуро болгаш дүжү-р ажилдары ам-лаа 24 хуу хуу хол-биле кылды турган. Чандык заводтарыны күчү долгу-биле ажилдатынган турган. Чыкыа, бо чыкы ажил-

«Шынын» материалдарынын иши-биле

Хемчеглерни хүлээп алган

Эртен чылдың ноябрь 30-де үлгөй солунга Чөөн-Хемчик районун Тесе-Хай студиога радио ыгытавай турары шүтүчүлө бижээ. Районун хармыла бедериниң начальниги Я. Базурниң бистия бижиниксе амантанган. Шүтүчүлөдөгү соода монтерларын 3 класини бригаданы тургускан радио шүтүмүч хыналган. Олар чүгө шүтүлдэ эвес, аягы-агы бажымдыга топчоларга, түрүнчүлөшери элп, чамдызынын үлгүнүрүн солаан. Тус чедде ноябрь эш Саянын овозошкан ажилды хармысага чогуудан суфта радио үчү даямалды турган илдер. Ичинган ала администратия хемчег хүлээткен. Амгы үелде Тесе-Хаяда бүгү радио топчолары ажилдап турар.

Ол-ла чылдың ноябрь 28-тин солунунга «Сагыш сартып келер» деп эгелг И. Се-лип-оолдун материалы парадтынан. Райукоткомунуң ууус өөредилге калдызын эргелкчизи К. Сары-Донгактын биске амантанган: Калдытын талазындан 7 кижини составтык бригада ол шкюлага он хүн дүргүндэ бүгү талады хыналданы кылган. Директор Х. Олсейиниң контролду, үзүрүлгөн суларатканын шкюлага өөредилге, кижилдиге ажилы кошкан. Вайшкыларын декабрь 25-те болган чөвүлөл хуралдыга айткан четлестериң зар-вий чалдызынын дугайында чугаалажыр, хемчеглери хүлээп алган. Шкюлага пар-тия, комсомол, профсоюз органдары ажилды экинчилерине уланган планын кылган он Бугаар ажилдап эгелгэн.

Ол-ла солунга Б. Могол-оолдун «Ала-яениң хармысалганы» деп эгелг үлүг материалдыг илдерин шкюлага үзүрүлгөн чорутканы турары айткан. А. Серениң хармысында бижэин: Күсүкөм болгаш шкюлага төсөлөр комитетине үзүрүлгөн өөреним турар ала-челер-биле чүгүлгүшкан. Түбүсине өөренимге турган оолдар шкюлага бүрүн хаара түтүнгөн.

ЧИЛИНИҢ ПАТРИОТТАРЫ-БИЛЕ АКЫ-ДУҢМА ЭП-СЕТКИЛ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫ

«ТАЙБЫННЫҢ БОЛГАШ СОЦИАЛИЗМНИҢ АЙТЫРЫГЛАРЫ» ЖУРНАЛДЫҢ АЖЫЛЫН ЧУГААЛАЖЫР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КОММУНИСТИГ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫН ПАРТИЯЛАРЫНЫҢ ТӨЛЭЭЛЕКЧИЛЕРИНИҢ ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫНЫҢ МЕДЕГЛЕЛИ

Чилиге эрге-чагырганы узуткааш, үндөзүн хөбөүлү Эзуугар догунал тур-гай эрге-шөлөзүн дөриң дүжүргөн шериг дунташ калчалыг үзүткелдери каш-лаа ай дүргүндэ үргүлчүлөп келген. Мун-мун патриоттары хоругдла-лагерлериниң кир өктөп, ач-чүс ажилдери өлүрүп, шимдип турар. Чуртта фашисттер рейхтин суу-чүрүмү тергидей берген. Шериг идегеттер демократтыг куштери кырганын дыпналып чорбаан үл-дөргөндөр боттандырып турган, кол согушкунун коммунистерге болгаш Усу-чу чалгыс элтиг өскө-лаа партиаларын төлөөкчилерине — боттарыны чүртүңү хосталганы биле чырыккылы келер үеи дээш эрсе-дизим демисели-лерге удуз уландырып турар. Хунтаның нацияга удуз, удука, удуз брасси-оон бүгү ажил-чорудулганын илдерип турар. Хунта Латия, Америка, рес-публусту хураалынын шаар халлашыктыга удуз согуз-америк империа-лизмниң болгаш дөлегер реакциянык дөмөсө чорударыга дуза чедирин боттандырып турар. Хунтаның хоралыг ажил-чорудулганы дөлегеге чогуур туруштуг өскөргөндөр болуунга база удуз улангышкыныг.

Чили ууус-биле эп-сеткил каттыштырылганын бүгү дөлегейде калбарган шимчээшкни Чилиде ууусчу удураанышкыны чериде ак сеткилде бүгү кижилерин дөткөн турарын херечилеп, ук удураанышкыга демократтыг хөй-инитииниң эң калбак хураалынын киржи турар. Ууусчу чалгыс элтиг согу-галарын дүш чүгүлдүгүмөй турганынын беши хөй-хөй фашисттиг дикта-турага удуз бөгүн көдүрүп турар.

Бистер, «Тайбынның болгаш социализмниң айтырыглары» журналы ажил-чугаалажыр дээш Прагада чылган чөвүлө хуралды киржикчилери, коммунисттер, ажилчин 87 партианын төлөөкчилери хунтаның ханын, массалык кенниг херектер үлгөдиги турарына килезишкенин удураалын тур бис. Чилиниң хосталганы дээш демиселилер-биле акы-дуума эп-сеткил каттыштырыл-ганын илдерип турар бис.

Ууусчу чалгыс элтиг коку хөй-хөй ажилдакчылары-биле калы Досон орту-дукта хоругдла лагеринде турар, Чилиниң Компартиязынын Чилиге секретары эш Луис Корваланын салым-чолуна чөвүлө хурал сагышырап тур. Эш Кор-валанын хостаан турар ужуру!

Чили патриоттары камгалар үнү көдүрениш, оларны доп-доруан хостаар-ны негизинче фашизмни коор хончу чок бүгү кижилер, хосталганы болгаш демократияны үнелээрини, кижиниң сагыш-сеткилдиги удуруга болуруп ту-рарларын болгаш кижиниң эргелери хүндүлгөдөрүн кыргыш тур бис.

Боттарынын амы-тынын Чилиге революцияны, хамарларың чорукту бол-гаш соода депшигенин херезге Президент Сальвадор Альенде деп берген мадыр-патриоттарга өмөтө тураскал!

Эш Луис Корваланын хостаар! Диктатурага туруруп хоругдатканын шүтүзүп хостаар! Чилини ханга борааш, бүгү кижиги төрөгетенин килезишкенин турар фашисттер шериг хунтаныга кыргыш! Чили ууус тилээр!

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

ЭДЧ-ниң 25 чылынга уткуштур

ПРАГА (СОТА). Экономиктиг Дузала-жыга Чөвүлөдүң чөвүлө беш чыл дүр-гүндэ догунал келгени — төөгүгү үр эвес хууса болур-лаа бол, удустар ар-зынын чугула ол организационнык күш-түтү, үлүг алаары болгаш ужуз-дузалыг апарганы социалисттиг чурттарың эконо-мик, эртем, техника хөгүдүлгөсине чеди-п алган түнелдери бүгүредиг херечилеп турар деп, ЭДЧ-ниң чоокшудал келген 25 чыл омага, турсаактаан чүгүлгө чөксө-лоо «Рүде право» союзу бижээ.

Экономиктиг Дузалажыга Чөвүлөдүң ажил-чорудулганын эртем-техниктиг кы-да ажилдажыла ола үлүг чери эзелде келген. ЭДЧ кижилерин бүгү чурттагы бүгү талазын дузалажык көргүзүп турар Совет Эвилели аңаа эң эгезинден тура шиптириг ролюд болган. Алдан чылдары согузуредде ЭДЧ ке-жигинери бүгү чурттагы удуз ажил-агынын шапкын хөгүлгөсүнүн болгаш эр-тем-техниктиг күчүнү үлгүлгөсүнүн түн-елдиге эртем-техника, экономика-лаа тала-зы-биле интеграция шилчелери тодаргай илдерип эгелээ деп, чүгүлдэ оон эң ая-де-дэгэн. Социалисттик дем каттыштырыл-ганын экономика хөгүдүлгөсүнү үр үе-де-төйөксө келгени болурамын көз килези-тенин салып келген. ЭДЧ-ниң 1971 чылда болган XXV ассамблеяны баалажып со-циалисттик экономика интеграциянык комплекстни программизация ол перспек-тива илдерип көзүлгөн.

Прагада чөвүлөп хурал ПРАГА. (СОТА). «Тайбынның болгаш соци-ализмниң айтырыглары» журналы 1972—1973 чылдар дүргүндэ ажил-чорудулганын чугаала-жыр чөвүлө хурал ажилын Прагада үргүлчүлөп, ында коммунисттер болгаш ажилчин 67 партианын төлөөкчилери киржип турар.

УЛУГ ЧЕДИИШКИН

УЛАН-БАТОР. (СОТА). Ууусчу эрге-чагырга чылдары-нын дүргүндэ национал баш-лаар башкыларынын 80 хуу-зу дээш, оон өскелери — тус-кай ортумак айиксе өскө-лаа башкы эртемниг. Башкы калдарынын мерте-жиги үргүлчү бедерин эвеш эвес ужуз-дузалыг деп үнел-дирип турар. Ичинган Улан-Ба-толга хүрүмүни башкы инсти-тутунга тускай чалгытти айткан. Эрткен чылыга ол факультетке үш муң ажит башкы өөренип.

ЧӨҢГЭЭ ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

НЬЮ-ЙОРК. (СОТА). КНО-чүд Чоюк Чөвө чүкте олак күштериниң болгаш хайгаарак-чыларынын патрүлдары дини-адыларың Эзуугар алырга, ча-лажырың соксарынын шү-гүмүрүңга байдал январь-ның 4-те болгаш 5-те дүшкүр-лүг болбушаан турган. Благ-як январь 4-те Суз дөмөк-кээрине парайлыг болжар чөңгөз кылган. Ол чөңгөз 2 шаа ажыр үргүлчүлөп кел-ген. Израиль биле Ливаның ар-азында кызыгар чогуунга израиль шериглериң сайга-рыллар көжүп турары билдир-ген.

ВДР. Фармацевт Чыонг Тхо (солгай талазында) эмнегениң ууусчу арганын чылдарга дуржулга кылып турган, элээн каш чаа хевириниң өмөсүн ажилдап кылган. Эм талазы-биле шилчелде ажилда-рынга эртемниң үлүг салымшыннарын кыргын дээш аңаа медицина эртемнириниң кандылаам атты тымыскаан. ВИА-СОТА-ның фотоу.

КОММУНИСТЕРНИҢ НЕГЕЛДЕЗИ

РИМ. (СОТА). Бүдүрүлгө элдери чуртка амырал чар-жыгаларын үргүлчү үлгүлгөсүнүн чедери калжал-лар кылдып турар. Ол чар-жа-галар калжалашканы со-циалдары италия парламентагы сенат кижилериниң бөлүк ком-мунисттер министрлер чөвүлө-лөни дарагындап негиз. Коммунистерниң дарагында үлүгүрүгө негелденде чуга-лавын Эзуугар алырга, ий-кен салы-саарыга кылдыр дээш чамалык калбак херекте-лери баранын база үлгүлгөсүнүн болгаш чуртталга бажынарын чылдарыга ажилдар отту-лар чүгүлдэ элдери күрөйлү ту-руп бээр. Италия ажил-ини-челериң өг-бүлөсине үлүг берелер таварыш турар.

Ф. Рибейронун медеглели

БРАЗИЛИЯ. (СОТА). Эге шкюлага өөренип кирер чүд Бразил урут бүртүзүң бөжөн чалгыс-ла чыл өөренип оон үе бээр болгаш урт класты чеди-ле кижиги доозуп турар. Оз барымдаалары депутаттар палатанын өөредилге айтырыгларынын комиссия дарагы Ф. Рибейрон национал конгресске амандап чуга-лаан.

БҮЗҮРӨЛ ЧОК АПАРГАН

ПАРИЖ. (СОТА). Барыны чүкө 1974 чыл бүзүрөл чок болурунун аян-чиния илдерле калдыр эгелээ деп, Франция-ның чазык башкыны П. Месмер Мецке медеглел чугаалаан. Бо чылдан чиг-эт, илангыя

ИЗРАИЛЬ: дайынның уржуктары

Араб чурттары удуз дайын израиль экономикаың оон мүрүндө-де багай байдалын үлүг дорайтаткан. Дайын чорудулганын шак санында-ла Тель-Авив 10 миллион долларын хармылаан, а октябрь дайынынын бүгү дүргүндэ барык 5 миллиард доллар болган. Боо-чөксөти болгаш шериг техниканы буюу үндүрү-рери база көвүдөн. Шеригке эң мержезилг ажилчынарын-лоо кезини келдирткен турар. Бо бүгүтү түнелдиге Израильди фабрикаларына болгаш заводтарына ймадаты соруталарга херектээш про-дукцияны бүдүрүп үндүрү-рени барык чартык кезин кы-зырылган турган. Дайын үе-инде израиль экономика дыка үлүг каражага таварышкан. Тель-Авивтиң «Давар» союзу-нун минни бижээри-биле алырга, көтөрбө «миллиард-миллиард израиль акшын-биле санаткыш турар.

Хамиктыг мүрүндө ажилчы болганында байдал база улам-на парылдан турар апарган. Кириниң «Аль-Ахрам» солдатуңуң чоокта чаа бижээ-рин: «Амгы үелде Африканың чурттары дипломаттыг хемчег-лерден экономиктиг кызыгар-лашканын шиктин турар болганда, чугаа болза, Из-раильда экономика талазы-биле шүт чаксаазыралары-ның дугайында бооп турар.» Израильде ол шыкшан чинтрус культуралары ашты-кыже үндүрүрениң дыка эвезжээниден үлүг когарала таварышкан. Дүжүттү килди-тулар бажып алып үеи дай-нын чорудулганы-биле килези-лажы берген Оон ужурундай сөөтүр чүгүлдөр чок болган-мында порттарга четпей-не, муң-иңд тонна асылсын бол-гаш грейферт дээр ачыне ай-маа скатларга-ла ирип-чымды үрелген.

Бүдүрүлгө чөвүлөдүн үлүг үндүрүренин кызырылганын дайын, Фиделаның коозу-раанын дайын, бүдүрүлгө чөвүлөдүн ажилын кызы-рылганын дайын дугайың изра-иль солдаты үргүлчү биж-жил турар. Бүдүрүлгө чөвүлө-дөгү ажилды чөвүлөдөргө ажил-чорудулганын кызы-рып чурттарында ийи муң чүгө машиналарын доп-доруан нагым ужурга таварышкан.

Израиль даштыкыже бараан үндүрүренин кызырылганын дайын чорудулганын ийи негелдизиниң дүргүндэ 250 миллион доллар каражамы болган. Нийетин-биле аларга, израиль экспорт 1973 чылда 35 хуу кызырылган. Бештайгы сайашкыч-биле алырга, сая-нага балансынын дефицити ол-ла чылдан 2500 миллион доллар болган. Израильдин экономикасынын политиказын түнелдиге өскө-дөз дайынын болурунун чүгүлгө калган-лаа түвүп көр-үлгө экономиканыг бергелери

Дайык хөй автомашиналарын шериг болгаш боо-чөксөк сөөтүрүңө мобилизация болганындан таванорика база үлүг берелер тургустунган. Бо байдалды бичин-ла болза, кижилер дээш Израиль АКШ-тан болгаш Барыма Европанык чурттарында ийи муң чүгө машиналарын доп-доруан нагым ужурга таварышкан.

Израиль даштыкыже бараан үндүрүренин кызырылганын дайын чорудулганын ийи негелдизиниң дүргүндэ 250 миллион доллар каражамы болган. Нийетин-биле аларга, израиль экспорт 1973 чылда 35 хуу кызырылган. Бештайгы сайашкыч-биле алырга, сая-нага балансынын дефицити ол-ла чылдан 2500 миллион доллар болган. Израильдин экономикасынын политиказын түнелдиге өскө-дөз дайынын болурунун чүгүлгө калган-лаа түвүп көр-үлгө экономиканыг бергелери

Транспортка болгаш буюу экономикаың шыгыра доп-дору-данын чорудулганын чавар чүгүлгө чөвүлөдөгү. Израиль Социал чартык согулгага нефть казып түшүп турар чөвүлөдөгү. Эрткен порто даямал нефть сөөтүрүңү соксарды ужурга

минералдыг земшачылыглар өлүгү металлдар биле даучук өртөктөрү эвешке дарагы. Нефть өртөзү заргаарга 1974 чылда Франциянын төлөөкчиси чазык башкыны П. Месмер Мецке медеглел чугаалаан. Бо чылдан чиг-эт, илангыя

КОЛ КИЧЭЭНГЕЙНИ—ШЫНАРЖЕ

Тоску беш чылдың тодарыкчы дөрткү чылы эгелээм. Тываның көжүмү-шин театрының коллективин бо чылда кандай планарлыг эгелер турары? Маңаа хамаарыштыр театрың кол режиссеру, Тыва АССР-нин алдарлыг артисти Сиин-оол Лакпаевич Оон-биле бистичи корреспондентивис интервью кылган.

— Бо чылдың баштайгы айларында кандай чаа шилерин көрүңүзөрүңүз? — Сиин-оол Лакпаевич.

— Театрың бо хүндерде көрүңүзүрүңүз турар шилерин аки билдирер. Од дээрбе А. Салыскыйның «Барыччы» (Тыва бөлүк), чаа чыл бүтүндөү ССРЭ-нин бүтүмүнө шаңналынын лауреады болган Н. Анкловтун «Солдаттын кадайы» (орус бөлүк) болгаш өскө-даа шилер.

Улаас дужаар деп турар шилерин—казак чогаалчы Калдан Мухамеджановтун «Шорун кызыл» деп драма. Мында колдуунда-ла хоочун артистер ойнап турар. Оон ангыда бо чылдың репертуарынын азыраак «Италиянын човула» деп трагедия кирген. Ону Этель Болжичиничи «Шамак» деп чогаалын дугаар, сурганы совет драматург Александр Штейн шил кылдыр бижээт. Бистичи республиканың улус-

тун чогаалчы С. Нурба тыва дилге оңдурган. Бо трагедияны артистер февраль айда белеткен эгелээр. Тургулар режиссеру — Кад-оол Сагды.

Март айың баштайгы чартыңдан көрүңүзүрүңүз Р. Ирагимовтун «Ногаан ажиң кыдында хөрөжөн» — деп шилерин көрүңүз эгелээр. Ол шилде амырларга төмчө чок чорутуң хоразың дугайында чугаалап турар.

— Театрың репертуары экинчидер талазы-биле хемчеглер алдынып турар ирги бе? — Репертуар — театрың армн болгай. Ынчангада бо талазы-биле боттук ажилдар, хемчеглер алдынып. Моон мунда артистерин чон мунунга ойнаарынын саны кезегей төй турган. Оон уламандан шил саны (ойнаарынын) көвүдээш, шилер малла куду турган. Бо чылдан эгелээр, 160 ойнаашкыны кылганга болгаш кол кичээнгейи көрүңүзүрүңүз турар шилерин, шынарыңче угландырган. Ол шилдер репертуарың баш бурнугар белеткеп, шилер, думкан шилерин кыска хуусада белеткээрин шугу оксадарын шилтирээт. Ынчанга бистичи көрүңүзүрүңүз классиктиң, совет болгаш түс чер-

вин драматургынын белик утга-шынарың шилерин үстүк денендиң күөсөлдө-биле көр аргалык болур. Театрың «спортфеликс» тургулары-биле санаттыңып турар солун шилер хей.

— Артистерниң мергежили бидеринге хамаарыштыр чуну чугаалап болур силер? — Театрың артистеринин 75 хире хуузу дээди эртеминг актёрлар. Ынчалзажок мергежи бидеринге доктаамал кичээнгей салба болза хоржок. Артист бүтүрүңүң мергежили бидеринге согула-биле профессионал кичээлдер чоруп эгелээр. Ол шилдерин, уран номчулга, сөзүң шилтирээткеринин талазы-биле ойнааларын берип, кынап турар бис. Чамдык артистерин Бүтү-россияның театр индустриялыг Тыва салбырынын шугуму-биле билиг бидеринге-биле уугу театрларга-ла чорудуп турар. Артистерден ангы өскө-даа чогаалчы — ажилдакчылар-биле база-ла шынар ажилдап турар бис. Театрың чурчучуларың Новосибирскиге семинарга бардыр. Оон ангыда Совет Тываның 30 чылдың уксугтур чурчучуларын дегенде театрга эртер. Орта С. Лавра, Г. Торлу, В. Бишп, С. Лиховид болган өскө-даа чурчучуларын шилер

жаастыгыңга хамаарышкан ажилдары кирер.

— Көрүңүзүрүңүз биле ажил мандыг байдалда ирги, Сиин-оол Лакпаевич? — Бо — эн чугула ажил. Бо талазы-биле хемчегтерин чорудуп турар бис. Көрүңүзүрүңүз биле театр эң чоок болур эжурлук. Театр уран чугулуңуң дээкилерин көрүңүзүрүңүз чедирип, харылааны күштедирерин база-ла чедип ап турар бис. Оон чыжаан наймысылакта болган сөөлү шилерге көрүңүзүрүңүз ишлейинг кыап турарыңдан көрүңүз болур. Көрүңүзүрүңүз конференциялары, театр тежаныңа лекциялар улаа-ларга эртип келген. Ынчалза-даа лекциялар колдуунда-ла школарга, өөредилге черлеринге эртип турган. Ам кол согулга лекцияларын, театр дугайында таймырларын тузук организацияларыңга, бүтүрүшөлөргө, форумларга болгаш бригадаларга эртирерин чедип алары болур.

Театр уран чугулуң ажилын, ужу-дузаның чон орутуңа непертерип ажилды активке даянып чорударын чедип алары база-ла күзетинг. Амдыңада активтин саны азаш, мыда колдуунда студенттер кирип турар. Ынчанга көрүңүзүрүңүз биле ажилче ам-даа чогуту кичээнгей сал-

бай турарымың минин чугаалаар ашаар. (Оон ангыда Кызылдың № 1 ортумак школазың, № 3 кыза профессионал-техниктиг училищезиң, Н ширит кезең шефе ап турар хаус болгай бис. Бо черлерге уран чугулуң боттук думканы көрүңүзүрүңүз, харылааны күштедирер талазы-биле база-ла бистичи талавыстап хемчеглер алдынар.

— Совет Тываның 30 чылдың байырлыгың хүннереңде кандай шилерин көрүңүз болур ирги бис? — Бо уугу байыраага белеткелдер амдан эгелээр. Кандык шилер көрүңүзүрүңүз, чуну кылар бис? — деп айтырарың шилтирлеп турар бис. Ону амдыңада чаралары арай алек деп болдай-дыр мен. Ынчалзажок мону дилиң-биле чугаалайың. Октябрь айда эгелээш театр уран чугулуң хүнери эгелээр. Ол хүндер байырың байдалга эртер. Ынчан көрүңүзүрүңүз «Хайран бот», «Самбажык», «Боттан бот», «Чевең биле Белекма», «Долуманың хуусагазы», «Барыччыны», «Хорай диктер» дөш өскө-даа шилерин көрөдөр. Чамдык өскө-биле чугаалаарга тыва болган ССРЭ-нин өскө-даа улустарын шилерин оон көрүңүз болур.

ШИИ—КӨРҮКЧҮЛЕРДЕ

Афанасий Салыскыйның «Барыччыны» деп шилерин тургусканы—республиканың көжүмү-шин театрынын бо сезонда база бир чедипшканың ажилы. Шилерин баштай-ла наймысылаптың чоңу улук согулга-биле кирген.

Развельичи кыс Нила Снежкович дугайында бо солун шилерин чаа чылдың бөдүүнүң Чоюн-Хемчик, Барымы-Хемчик, Бай-Тайга райондарың ажил-шчилеринге бараллаткан. Ук шилерин суурларга болгаш Чадаана, Ак-Довурак хоорайларга чон чылы-биле хулээн алган. Шилде ойнап турар артистер алаң черлерге көрүңүзүрүңүз конференцияларын эртирерип, ажилың санал-оолдарын алганар. Көрүңүзүрүңүз артистер биле салгыш-сеткилин үзөйшп, шилерин тургустуңаныңа база артистерин ойнап турарыңга хамаарыштыр белеткээр, саналдарын киригелээр.

«Барыччыны» деп шилерин Кызыл хоорайнын чоок-кавысында ажил-агыйларын чоңу база көрүңүз турар. Шилерин чаралдарың каш аруук бурнугар Каз-Хемжин Суг-Бажы, Бүрөн-Хем суурларыңга, Тайдыны «Тилдегел» совхозуңуң төвүңге көтүп келген. Чаралаттыңан хүннереңде бо суурларың чурткачыларыңга театрың

артистери аалдап кээп, эрес-чадырың, развельичи кыстың дугайында шилерин бараллаткан. Мындак ажилың үзүңүңүңөр ам-даа улуктылап турар.

Чоюк хүндерде бо шилерин Таңды, Тес-Хем, Эриң райондарың ажил-шчилеринге бараллатарың планавтыңыңып турар. «Хей чуртгакыңың суурларга ойнап, шилеринге хамаарыштыр көрүңүзүрүңүз конференцияларын эртирерип бис» — деп, үк шилде ойнап турар артистер чугаалап турарлар.

Бо шилде РСФСР-виң алдарлыг артисти Х. Конгар, Тыва АССР-ниң алдарлыг артисттери А. Тавалай, Б. Бады-Сагаан, Е. Кендербил, Л. Солун-оол, артистер М. Солун-оол, Д. Барыкмаа, Р. Серен-оол, Х. Шинор-оол, Ч. Барыкмаа, Ч. Монгуш, И. Намыл, Б. Салык-оол, Д. Монгуш болган өскө-даа ойнап турарлар.

С. ВЛАД-ОЛ.

ЧУРУНТА: шилден көрүңүзүрүңүз. Оң талазыңдан Мария Игнатевна—РСФСР-ниң алдарлыг артисти Х. Конгар, Чуваров—Тыва АССР-ниң алдарлыг артисти Б. Бады-Сагаан болган Федер — артист Х. Ширин-оол.

О. ОХЕМЧИНИНГ фотоу.

Бистичи калбак дөсөм Төрөөн чуртувустуң бузун бүтүрүңүз — хоорайларда болгаш суурларда, көдө черлерде уругларың кышкы дымтанымгазы кыл-түдүк.

Дымтанымгазың хүннереңде Төрөөн чурттуң наймысыламы—Москва ырак-узак черден барган анык аян-чорукчуларын хулээн ап турар. Олар Москваың музейлеринге, тураскалдыг черлеринге солун экскурсиялаашкыныары кылап турар. Оларга эң-не солун чер бо хүндерде Эвкселдер бажыңың колониалдыг заманда чурттуң кол Елказы бооп турар.

Мун-мун бистичи москвачылар болгаш оларын аалчылар хүнүн-не мыда омак-холуг оюн-тогулааны эртирерип турар. Аалчылар анаа баарга, оларын бир-ле дугаарыңда Соок-Ирей биле Харжыгаш уткуп алар.

ЧУРУКТА: Соок-Ирей биле Харжыгаштын уруглар-биле кады турары.

В. КУЗЬМИН биле В. ХРИСТОФОРОВТУҢ фотоу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

ХАМААТЫ КАМГАЛАЛЫНЫҢ СЕМИНАРЫ

Чаа чылдың баштайгы хүннереңде республиканың хамааты камгалап сурулуңга Кызылдың ийит билиг школарынын башкыларының хамааты камгалаалынын талазы-биле семинары болуп эртен. Семинарның киржичилери практиктиг кичээлдерге олуржуп, аян-бүрү темаларга лекцияларын думнаштыр. Илангы Валентина Тихонова, Анавий Стучуванов, Владимир

Малышев болгаш өскө-даа хамаарышкан демаларыңа практиктиг кичээлдерин солун кылдыр эртирерлер.

Семинарның киржичилеринге практиктиг кичээлдер аржежок чугула билгилерин берген. Ол ышпаш башкылар

хамааты камгалаалынын талазы-биле «Школары, хамааты камгалаалыңа белен бол!» «Кышкыларын долу бол!» долу эрес саңитарлыг ашталгазы болгаш өскө-даа өөредилге киноларын көргөңүз.

А. ДЫРТЫЙ-ООЛ.

СПОРТ СПОРТ СПОРТ СПОРТ

ФИГУРИСТЕР МАРГЫЛДААЗЫ ЭГЕЛЭЭН

ЧЕЛЯБИНСК. (СЭТА-ның тускы корр. Ю. Смирнов). Москва чурттуг 20 харыг студент Владимир Ковалев 53, 64 санын бооп, фигуралыг конькылаашкын талазы-биле ССРЭ-нин кубогу дээш маргылдаада мурун чоруп турар. Ол мыал-ла күөсүлөр үш түтүл чургулаашкынын барык частырың кокка көргүскөн болгаш сууялар шунтузу тергин

эки деп санаалар.

Специалистер оон школа-зу программасында мурунку-зу ышпаш шугу арты чүве чок деп санаашыаан (бир чылдың аургузуңда үзүктелишкенин уржуу), оон болуңга бүзүрелдиң, туруштуун демсегээнер.

Ийгиң черде 53,67 санниг ленинградчы Игорь Бобрин.

Игорь биле оон башкыны И. Москвин дыка оорукчу-дуг — чурттуг эртен чыгыг бирги чер дээш маргылдаага Бобрин дөрт дугаар черге үңгөн болгай.

Ийиң фигурист-конькичлер «Туттурбас өжээн нестекчелер» деп фильминдиз музыкалыг алым-биле чуртук алытар мунгал ышпаш кылдыр элээр, кашпагай маннап үңүп

келгеш, кыска программаның «шаптаразымың» нестекчелерин шалтык чок күөсүткеш, катоктуң дөд орутуңга кээп, тураскаалгалаштыр тура дүшкөннөр. Адам ангы хөвирээг чургулаашкынын барык кылды-даа бердээшкян зока күөсүткеш москвачылар Ирина Родина биле Александр Зайцевке көрүңүзүрүңүз биле дичиаттыг адым

часкааннар. Ынчанга Ирина биле Александр январь сестин хүнүңде 34,96 саны ала-гаш бирги черге үңгөннөр.

Ол чемпионларын сондаа 15 харыг Ирина Воробьева биле 19 харыг Александр Власов 33,73 сеп-биле чоруп турар.

Ушкү черде Москва чурттуг 18 харыг Наталья Донгузев биле Василий Благов олар.

ТҮҢНЭЛ ЧҮНҮ КӨРГҮСКЕНИЛ?

Январь 4—7 хүннереңде Кызыл республиканың школарынын коллетей болгаш маргылдаазы болуп эртен. Анаа республиканың төс райондарынын уруглар болгаш оолдар командалары киришкен. Маргылдаазы биле бөлүкчө чардыган. Бирги бөлүкчө Кызыл, Чоюн-Хемчик, Ташты, Өвүр, Эриң райондары, ийгиң бөлүкчө Улу-Хем, Барымы-Хемчик, Каз-Хем, Монгуш-Тайга райондары кирген.

Уш хүн болган спортчу демселдин түңнелде бирги бөлүкчө Чоюн-Хемчик районун оолдар болгаш кыстары кымга-даа уттурбазы. Ийгиң бо-

луктен Каз-Хем районун оолдар болгаш уруглары түңнел оюнга киржир эргени алган. Ийгиң бөлүкчө бирги черин Улу-Хемчик оолдары ала-даа командага хар-назыны улук ойнакчы киргенден дээш, ол командалы маргылдаада үндүрчөг, удуругчуларыңга хемчег хулээнкеш.

Бирги, ийгиң чер дээш түңнел оюнга Чоюн-Хемчик районун уруглары Каз-Хемчик командалың 2-0 санга уткан. Ушкү, дөрткү чер дээш Кызыл биле Монгуш-Тайга командалары ужурашкан. Анаа кызылчылар түңнел. Оолдарын бирги,

ийгиң чере дээш оюнга Чоюн-Хемчик районун оолдары Кызыл биле Чоюн-Хемчик командалың 2:0 санга түңнелээр. Ынчанга бо чылдың чемпион аты Чоюн-Хемчиктин оолдар, уруглар командалары бүтүрүлдү-биле чаалап алганар. Ийгиңилең—каз-хемчиктер, ушкүтүн—кызылчылар ээлээр.

Түңнелчи команда Тыва АССР-нин Чырдыкшыкы министрствозуңуң шилерин кубогу, тураскаалдыг амыл болгаш мактал бижик-биле шаң-

даттарган.

Маргылдаадын түңнелчи үндүрүп тура, волейболдуң сайзыралың дугайында каш сөстү чугаалаар болдым. Ниңтиң-биле алтырга командаларын ойнакчыларынын белеткел ам-даа кончук кошкык. Ынчанга ойнаар чалгарыңың, кандыг-даа спортчу демсел чоңка эртип турган. Маргылдаадын чамдык киржичилери үтүгө маңын сеткиске ажырагыңа өйлөкш, кандыг-даа шимчээшкын кылбас, анаа-ла шолте турун эртен каар таварыңга хей. Ынчаларга Ташты, Өвүр, Эриң, Барымы-

Хемчиктин командалары харааржыр. Моон көөрге куш-кулдура башкыларыңа тогуруң илдедир.

Өске командаларга дегенен көөрге Чоюн-Хемчик, Каз-Хем райондарынын волейболестери эки белеткелдин көргүскөннөр. Куш-кулдура башкылары В. Скоротин, К. Буян-оол, В. Ховалыг, В. Даваакый, М. Дукпаз багай эвес ажилдап, волейболду сайзыралыңга биче эвес үдүң кириштирерип турар.

Моон солдгар республика маргылдаазыңа эки белеткелдиң командаларын кирерин чугула.

Б. КУВЕЗИН, маргылдаадын кол судьясы.

«АК-ТЕРГЕ» МАРГЫЛДААЗЫ

Бүтү-россиянын пионер аржыкчыларының «Ак-терге» атыг шилдер маргылдаазынын үшкү чалазы—республика маргылдаазы кишки дымтанымгазы үзүңдө болуп эртен. Билдик маргылдаа бисте эң баштай болгаш ол, Анаа райондарга болуп эртен школар ара-зында маргылдаааларын тилкелчилери—шугу 8 командала киришкен. Маргылдаага 4—7 класстарың өөреникчилери дөрт оол болгаш бир уруг составың командалар ойнаан.

Уш хүн уругдуулар маргылдаага эң эки түңнелди Эриң-

нин Нарында ортумак школарынын пионер дружиназынын анык шилдерачылары И. Мунзук, В. Оюн, В. Хангай, О. Дүгер болгаш Р. Уржук олар көргүскөн. Олар шилтиң-биле 25 саныг чедип алган. Ийгиң чери Кызылдың № 1 школазың дружиназынын № 1 школазың дружиназынын Нарын школазы, А. Тудуш (Шагаан-Арыг школазы), ушкү өдөгө А. Кайков (Ак-Довурак школазы), Ю. Ак-

мадулин (Туран школазы), Г. Күжүгет (Бай-Тайганың Шуй школазы), дөрткү колго О. Дүгер (Эриңтин Нарын школазы), В. Вабаргың (Кызылдың № 1 школазы), А. Икримов (Шагаан-Арыг школазы) олар чедип алган. Уругдуулар бирги черин Эриңдин Нарын школазынын өөреникчи-зи Рита Уржук ээлээр.

Пионер дружиналарынын шилдерачыларының бо солун

маргылдаазыңа Монгуш-Тайга, Өвүр, Току, Каз-Хем, Чоюн-Хемчик райондарынын школары кирешээр. Ол дээрбе илде ВЛКСМ райондары болгаш куш-кулдура, спорт комитеттери «Ак-терге» маргылдаазын организаастааларын керсичилер турар.

«Ак-терге» кубогуң чаалап алаган Нарын школазынын анык шилдерачылары чыккы дымтанымгазы үзүңдө Пермь хоорайга зона маргылдаазыңа киржир.

К. СЛАН, маргылдаадын кол судьясы.

маргылдаазыңа Монгуш-Тайга, Өвүр, Току, Каз-Хем, Чоюн-Хемчик райондарынын школары кирешээр. Ол дээрбе илде ВЛКСМ райондары болгаш куш-кулдура, спорт комитеттери «Ак-терге» маргылдаазын организаастааларын керсичилер турар.

«Ак-терге» кубогуң чаалап алаган Нарын школазынын анык шилдерачылары чыккы дымтанымгазы үзүңдө Пермь хоорайга зона маргылдаазыңа киржир.

К. СЛАН, маргылдаадын кол судьясы.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: 66700

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Човулазыңа Ном үндүрер чер, полиграфиза болгаш ном садынын талазы-биле өргөлелиниг типографиязы. (Кызыл Шетиния-Бравченко кудумчуу бажың № 1). ТС—00020

Сургуулдарның ада-мелеринге

Тываның көдөз амыл-агыг техникуму 1974 чылдың январь 19-та 16 шакта техникумунуң сургуулдарынын ада-мелерин эртирер. Анаа бүгү ада-мелерниң келирин дымнадып тур. Болур чери: Кызыл, Ленин кулумчузу, бажың № 5.

НӨДЗЗ АЖЫЛ-АГЫГ ТЕХНИКУМУНУҢ ДИРЕКЦИЈАЗЫ.